

“Les respostes no passen per l'autoritat”

Olivier Mongin (París, 1951) és director de la revista ‘Esprit’ des del 1988 i hi treballa des del 1976. Fundada l'any 1932 dins els moviments personalistes que buscaven una tercera via entre el marxisme i el liberalisme, el mensual s'ha anat convertint en una de les referències europees més importants de la reflexió sobre les formes del poder i el paper de la ciutadania.

Espirit fou la primera publicació a dedicar un monogràfic al Maig del 68. Mongin, estudiant multidisciplinari, ha publicat diversos assaigs, dels quals ha estat traduït al castellà *La condició urbana: la ciudad a la hora de la mundialización* (Paidós, 2006). També va participar a les jornades de debat organitzades pel CCCB l'any 2002 sota el títol “Europa com a assignatura”.

—**Maig 68: quaranta anys més tard, la manera de veure'l ha canviat?**

—Sí. Avui ja no es tracta tant d'una autocelebració dels protagonistes, sinó, més aviat, d'una veritable reflexió sobre el que van ser aquells esdeveniments. Ja no només parlen els qui van fer el Maig del 68, ara també hi ha la paraula dels seus fills. Tenim, per tant, aquesta mirada nova, la d'una altra generació, i una anàlisi més sociològica, amb una perspectiva històrica més lúcida. Per exemple, ara és evident que en aquell moment es trencava amb l'estat gaullista però també amb el contraestat comunista. Es buscava una sortida a aquesta doble figura de l'estat. La societat francesa, l'any 68, tot just sortia de la guerra d'independència d'Algèria. Era encara una societat vertical, liderada per un estat

fort, autoritari, en el qual no es parlava ni de drets humans, ni d'estat de dret, i que encara era molt marcat pel pes de l'Església catòlica. En aquest context, creixen uns discursos, uns moviments, en contra de la guerra del Vietnam, de lluita contra els règims totalitaris...

—**És una revolta antiautoritària?**

—Sí i no. El pes de la teoria és encara molt important entre la intel·lectualitat d'aleshores. El que sí que és important és veure si el Maig del 68, que és un “esdeveniment”, anticipa els canvis que acabaria fent el món. És obvi que no. El discurs progressista dels anys seixanta encara es basa en la idea de consum i enriquiment, de modernització de la societat per un estat potent. Tot i que el discurs del 68 en pot tenir un cert aspecte, encara som ben lluny del discurs actual de l'esquerra altermondialista.

—**Es pot, per tant, incloure el Maig del 68 dins dels moviments socials i polítics dels anys 60 que sacsegen bon nombre de països?**

—També diria que sí i que no. Les causes del Maig del 68 són a la vegada nacionals i internacionals. França no és un país anglosaxó i això explica la dimensió antiautoritària de la revolta. Però la protesta contra la guerra del Vietnam també aglutina bon nombre d'estudiants. I Pierre Vidal-Nacquet

ens recorda que la majoria dels líders del Maig del 68 vénen dels moviments partidaris de la independència d'Algèria.

—**El fenomen de la descolonització i la pèrdua de l'imperi és, doncs, important.**

—És important sobretot per la contestació interna que implica. Durant la guerra d'Algèria, el Partit Comunista Francès va tenir un posicionament força ambigu. Les Joventuts Comunistes, que simpatitzaven amb la independència d'Algèria, eren malvistes per la direcció. El PCF temia que ficar-se massa en temes “interns”, com podia ser la qüestió algeriana, els comportés una prohibició del partit. Aquest comportament és el que va allunyar bona part de la joventut del comunisme en versió PCF.

—**És, per tant, la versió francesa d'uns moviments que cada país anirà coneixent al llarg dels anys 60 i 70?**

—Com que som el país que creu controlar allò que és universal, el Maig del 68 s'ha convertit, quasi, en la revolució mundial per excel·lència. La manera de veure-ho és molt francesa, com ho és aquest pes de la teoria, el rol que juguen unes cohorts d'intel·lectuals lligades al maoisme, a Althusser, a l'École Nationale Supérieure... Però tampoc no hem d'oblidar el paper que juguen, abans i després, els partidaris del moviment californià. Edgar Morin publicarà el *Journal de Californie* l'any 70. Cinema i música prenen una importància considerable i acompanyen el moviment d'alliberament sexual. Cal no oblidar que, simbòlicament, la guspira que encén el Maig del 68 és la reivindicació que els nois poguessin anar a visitar les noies als dormitoris de les residències universitàries.

—**És, també, el gran moment del maoisme polític a França.**

—El Maig del 68 està travessat per moltes tendències. Si el moviment dels estudiants és sovint més aviat antiautoritari, la minoria intel·lectual que hi aportava la imatge teoritzadora i, jo diria encara més, terroritzadora era, en canvi, propera al maoisme. Un maoisme que al mateix temps també es barreja amb una imatge anarquista, amb

referències constants a la *Commune* de París. *La Commune* i la Teoria. El Maig del 68 és al mateix temps Louise Michel [líder anarquista a la Comuna de París el 1871] i Althusser.

—Per quines raons el maoisme, durant aquests anys, pot ser vist com una alternativa creïble?

—Creïble, no ho sé... Cal preguntar-se què vol dir "maoisme", què és. França és hereva d'una manera autoritària de concebre la democràcia. El règim gaullista no és una democràcia parlamentària, ja que recolza sobre un poder executiu fort i sobre l'Administració, amb un legislatiu molt feble. El maoisme pretén trencar amb tot això i imposar una democràcia de base. Els moviments maoistes, igual que el PCF, tendeixen a evitar que els seus militants es barrejin amb els estudiants de les barricades del *quartier latin*. El PCF i els maoistes formaven part d'una avantguarda autoproclamada: "Jo, que sé el que ha de fer el Poble, represento el Poble." Sempre s'ha presentat el Maig del 68 com un moment utòpic, quan de fet es tracta de la sortida d'un món autoritari i que ha tingut un gran prestigi justament en els països totalitaris com Espanya o els països de l'Est. El més important era la revolta contra l'autoritat, no el maoisme. Però efectivament també és la sortida d'un món disposat a donar-se una alternativa.

—Un moviment de referències i mites?

—És força característica de França aquesta necessitat de teoritzar, de donar un sentit a tot. Som el país de la Revolució i, per tant, calia que la revolució fos conduïda com ho va ser, en el seu temps, pels jacobins. Ens pesa el concepte, el pes de la teoria és molt fort i dóna peu a molts malentesos. Els mites, d'altra banda, com deia aleshores Lévi-Strauss, són el que permet iniciar la contradicció. I el Maig del 68 n'és molt, de contradictori! Hi havia la idea que el Saber representava el Poble. Avui, en canvi, és més important veure les ruptures que va generar.

—Els últims temps del gaullisme, el final del comunisme?

—El Maig del 68 ens fa entrar en el món dels esdeveniments. És especialment interessant el llibre d'Edgar

Morin, Claude Lefort i Cornelius Castoriadis, *Mai 68, la brèche*, que ens explica que el Maig del 68 és l'Esdeveniment per excel·lència. És un moment en què tothom es creu amb el dret de parlar, de dir el que vol i el que pensa. Ho fa en un context que venia marcat per l'estructuralisme i per aquell determinisme que volia les humanitats com una ciència dura i exacta. El Maig del 68 és, per als seus protagonistes, un Esdeveniment que allibera. Ho podríem resumir dient que és una venjança de Sartre sobre Lévi-Strauss. I avui, en canvi, és prou clar que hi ha un retorn a l'autor de *Tristos tròpics*, ja que els determinants que porta la mundialització semblen més potents que el discurs sobre la llibertat. Des de llavors, molt ràpid, hem passat sota el domini de la comunicació, que regna a través de l'Esdeveniment. Anem d'esdeveniment en esdeveniment. Com que no es pot viure un Maig del 68 cada dia, aquest s'ha acabat convertint en el paradigma de la Revolució. I no ens movem del món de la comunicació. Bona part dels intel·lectuals sortits del Maig del 68 s'han convertit en intel·lectuals mediàtics: no és una casualitat.

—Hi hauria també una qüestió de canvi generacional?

—El que sobretot passa és que comença a desaparèixer el discurs sobre les generacions i la solidaritat entre elles. Avui tothom veu que l'estat-providència està fragilitzat, que els seus sistemes de redistribució ja no funcionen. La generació que, quaranta anys més tard, mira cap al 68 és, potser, l'última que ho fa. La capacitat per mantenir un cert equilibri, la capacitat per donar i per rebre en el sentit que proposa l'estat-providència, és cada dia més petita.

—Abans parlàveu d'una mirada nova sobre el Maig del 68, la de la generació dels fills.

—Efectivament, avui comencen a sortir llibres sobre el Maig del 68 en què parlen els fills dels protagonistes. Virginie Linhart, filla d'un important dirigent maoista, explica que tots aquells que demanaven la ruptura, al mateix temps continuaven preocupats per mantenir l'excel·lència, el nivell d'exigència més elevat. Avui encara, tots els debats sobre la democràcia i la cultura giren al voltant d'aquesta idea que s'ha de salvar l'escola. Paradoxalment, el Maig del 68 va començar a les universitats. Volen un Maig del 68 com un moviment encapçalat per l'excel·lència; és molt francès... Els

soixantehuitards, com a pares, han educat els seus fills dins d'un ambient, sobretot pel que fa a l'aspecte físic i sexual, extremament lliure. De retop, són molt més assenyats que no pas els seus pares. Però, malgrat això, els pares no van abandonar la qüestió cultural, en el sentit de l'adquisició de coneixements. Eren revolucionaris, però volien que els seus fills anessin al millor liceu de París. Tot plegat no és gaire sorprenent, ja que França, que és un país d'elits molt particular, sempre ha tingut una elit que, en el fons, és bastant tradicional.

—**Heu dit que el Maig del 68 va ser la sortida, el final, d'un món dispost a donar-se una alternativa.**

—Sí, si partim d'aquesta idea d'Esdeveniment, veiem que entrem (i encara serà més clar amb la caiguda dels règims comunistes entre el 1989 i la guerra dels Balcans) en una societat incapaç d'imaginar-se una alternativa històrica. Veiem, a posteriori, que no hi ha hagut més moments revolucionaris; hi ha hagut sortides de règims autoritaris, totalitaris... però el Maig del 68 és, segurament, l'última revolta que proposava al mateix temps una societat alternativa. No s'aconseguirà omplir el dèficit de sentit de la història de manera satisfactòria. El Maig del 68 es troba entre un sistema que es desfà una mica i un món que és incapaç de veure venir el futur.

—**La crisi de l'estat, o dels estats, d'alguna manera?**

—I de la política! La mundialització ha portat a reduir el paper dels estats. En nom de l'obertura, per afavorir els intercanvis comercials o financers, s'ha anat rebaixant el paper dels estats. El debat avui se situa sobre el rol que ha de tenir l'estat dins d'una economia globalitzada. En aquest sentit, el debat ha evolucionat, ja que en un primer temps se centrava en qüestions de moral, de llibertats individuals, sexuals... Avui dia, amb l'elecció de Sarkozy, queda ben clar que la dreta té ja, si fa no fa, els mateixos costums que l'esquerra. Hi ha qui diu que si l'estat ha perdut terreny és per culpa del Maig del 68. De fet, era un moviment que contestava un règim gaullista i no els problemes de l'estat en un context de mundialització. Els factors exògens

són molt més forts que no pas els factors endògens.

—**De fet, és el discurs sarkozista sobre la crisi de l'autoritat.**

—La paradoxa, en el cas de Sarkozy, és que no és l'exemple d'una família serena, tradicional, sinó que més aviat podem dir que és fill del Maig del 68, amb uns pares separats quan les famílies *recompostes* encara no eren freqüents... Hi havia una minoria ac-

“No ens preocupem gaire de saber si els joves tenen un projecte, una alternativa de futur”

tiva de militants maoistes, obreristes, esquerristes, però no hem d'oblidar que el Maig també té efectes en el món burgès. En el fons, per a aquells qui no pertanyen a la minoria militant, suposa una mena d'emancipació de la figura del pare, de l'autoritat, que De Gaulle encarnava. És una època en què la noció de fraternitat és més forta que la de

la família patriarcal. Avui estem en un context molt diferent, un context lligat a la mundialització i, efectivament, el problema és el d'una autoritat que ja no aconsegueix fer-se escoltar si no és a través d'unes formes de poder que, en el cas de Sarkozy, són policials. A partir del 68, es produeix la dissociació d'allò que estava articulad, és a dir, el poder i l'autoritat. Clàssicament, un poder que feia autoritat era un poder que no necessitava exhibir l'autoritat. Avui tots hi estem confrontats. A les darreres presidencials, Segolène Royal també va fer campanya sobre el tema de l'autoritat...

—**Per acabar, què fa que es continuï recordant el Maig del 68?**

—El Maig del 68 és un mirall. Permet a la societat francesa veure's, ja que des d'aleshores no hi ha hagut res de similar. L'any 81, amb l'elecció de Mitterrand, marca el fracàs de la dreta postgaullista per modernitzar l'estat. Es l'esquerra, a partir del 83, la que inicia el moviment de reforma i liberalització. Malgrat això, l'esquerra francesa, encara avui és incapaç de reformar-se ella mateixa. El Maig del 68 es fa en un món molt “occidental”, abans del que jo qualifico de *descentrament* d'Europa. I per això també les ruptures són avui tan fortes. També per això crec que la ruptura que comporta la mundialització és, de fet, antropològica i va més enllà del que és l'economia. Si es treballa amb qüestions urbanes es veu la rapidesa de la transformació dels llocs.

—**No hi ha alternativa?**

—El que hi ha és una incapacitat per part de la política i dels polítics de generar idees, innovació. Com és que avui no hi ha cap altra proposta alternativa que la que suposa l'ecologisme polític? L'ecologia ha estat recuperada, com a mínim a França, per tots els partits. L'ecologisme no viu de manera autònoma des d'un punt de vista polític. No ens preocupem gaire de saber si els joves tenen un projecte, una alternativa de futur, però sí del seu consum de drogues o d'alcohol. I aquest és el problema. Si alguna cosa veiem avui és que les respostes no passen per l'autoritat.

Juli Martí Casals